rodo, kad siena statyta XVII a. viduryje ar II pusėje, veikiausiai po 1655–1661 m. karo su Maskvos Didžiąja kunigaikštyste. Sprendžiant pagal aptiktą sudėtingai profiliuotos nerviūrinės plytos dalį, statybinė medžiaga galėjo būti atgabenta iš griūvančios Salos pilies.

Sklypo aukštutinėje dalyje, numatomo statyti gyvenamojo pastato vietoje (plotai 4, 5) kultūrinis sluoksnis dalinai nustumtas, išlikęs tik natūraliuose reljefo įdubimuose. Negausūs čia aptikti radiniai datuojami XV–XVII a. Tai buitinės keramikos fragmentai, gotikinių bei barokinių plokštinių koklių dalys, biloninis Zigmanto III Vazos dvidenaris.

Sklypo centrinėje dalyje, suprojektuoto rūsio vietoje (plotas 3 ir dalis ploto 2) kultūrinio sluoksnio storis buvo nuo 1,2 m iki 2,4 m. Jis labai apardytas XX a. Aptikti radiniai datuojami XV–XVII a. Tarp jų vyrauja XV a. datuojami puodyniniai kokliai ir XVI a. buitinė keramika. Taip pat aptikta pavienių XV a. plokštinių koklių.

Sklypo apatinėje dalyje (plotas 1 ir didesnė ploto 2 dalis) aptiktas nuo 0,6 m iki 1,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatinis horizontas pagal radinius (negausią buitinę keramiką bei Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero sidabrinį denarą) datuojamas XV a. Virš jo buvęs sluoksnis labai apardytas XX a. vykusių žemės kasimo darbų metu. Jame aptikti radiniai (puodyniniai ir plokštiniai kokliai, buitinė keramika) datuojami XV–XVII a. Tarp jų vyrauja XVI a. buitinė keramika.

Dėl užsakovui ir UAB „Skirnuvai“ iškilusių įvairaus pobūdžio problemų tyrimai liko nebaigti, todėl juos numatoma pratęsti 2012 m.

Karaimų St. 27

In 2011, 227 m^2 were excavated during an investigation at the sites of planned buildings at Karaimų g. 27 in Trakai (Fig. 1). The remains of two buildings (Fig. 2) and a 20–240 cm thick, 2–4 horizon cultural layer with 215 fragments of ‘pot-shaped’ (*Topfkacheln*) and panel (*Blattkacheln*) stove tiles, 202 sherds of household pottery, whetstone pieces, a metal stirrup, various metal items, hand-forged nails, and several coins were discovered. The finds date to the 15th–17th centuries.

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Kęstučio, Maironio, Sodų, Vytauto gatvių teritorijų žvalgymai

Žvalgyta Kęstučio gatvės namo 1 teritorija yra XIV a. Trakų pusiasalio pilies PV prieigose, į PR nuo XIX a. pašto stoties pastato, prie senojo kelio į Vilnių. Storesniam XIV–XV a. kultūrinio sluoksnio horizontui formuotis neleido į ŠR buvęs prižiūrimas pilies gynybinis griovys. Į PV XV a. 3 dešimtmetyje būta turgaus aikštės.

Pilies P prieigų teritorija į ŠR nuo Vilniaus–Kernavės kelio apgyvendinta tik XVI a. pradžioje. 1600 m. Tomo Makovskio Trakų miesto ir pilių graviūroje Pusiasalio pilies P prieigose matomi daugelis arti vienas kito pastatytų namų. XVI a. pabaigoje – XVII a. I pusėje dabartinės Kęstučio gatvės namo 1 prieigose, kitapus Vilniaus–Kernavės kelio spėjama buvus karališką smuklę. Trakų pusiasalio pilyje XVII–XIX a. buvo įsikūręs Dominikonų vienuolynas (dabartinis TIM, Kęstučio g. 4).

Su vienuolyno statyba ir vėlesne veikla susijęs Pusiasalio pilies gynybinių įtvirtinimų nykimas ir gynybinio griovio prieš pilies vartus užpylimas. Vilniaus–Kernavės kelias (dabartinės Birutės, Karaimų ir Vytauto gatvės) išliko svarbia miesto arterija ir XVIII–XIX a. Čia XIX a. pradžioje pastatytas Senojo pašto pastatas (dabartinė Trakų istorinio nacionalinio parko direkcija, Karaimų g. 5).

2011 m. gegužės mėnesį Trakų mieste, **Kęstučio** gatvės 1 teritorijoje buvo pradėtas statyti informacinis stendas. Stendo atramų vietose iki 1, 2 m gylio rankiniu būdu išgręžti penki 30 cm skersmens gręžiniai. Vertingas archeologinis kultūrinis sluoksnis su XVII a. koklių fragmentais, buitinės keramikos liekanomis pasiektas jau 40 cm gylyje. 80 cm gylyje tirtas XVII a. žemės paviršius – akmenų grindinio liekanos. Žemiau fiksuoti supiltiniai sluoksniai. Gręžiant įžemis nepasiektas. Viename iš gręžinių 30 cm gylyje surastas XIX a. akmenų, rištų kalkių skiediniu, mūro fragmentas (gręžinys 1).

Antra 2011 m. archeologų žvalgyta teritorija yra XV a. Trakų parapijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčios P prieigose, dabartinių **Maironio ir Sodo** gatvių apsuptyje. Ši miesto teritorija formavosi tarp kelių į Aukštadvarį, Vilnių ir Kernavę. XV a. trečiojo dešimtmečio Trakų miesto retrospekcinėje schemoje tai riba tarp katalikų ir totorių apgyvendintų miesto dalių. Totorių gyventa Totoriškių ežero pakrantėje, o katalikų – Lukos ežero pakrantėje, prie Vilniaus–Kernavės kelio. Šios miesto dalys formavosi aplink mečetę ir parapinę bažnyčią. Tarp jų liko nemaža neapgyvendinta teritorija. XVI a. pabaigoje – XVII a. I pusėje ji jau buvo apgyvendinta. Jos P prieigų urbanizacijai ir reikšmingesnių pastatų statybai trukdė užpelkėjusi įduba, vadinama Klebono pelke. Ji pradėta sausinti (pilant atvežtines žemes) tik XVIII a. Pagal 1819 m. Trakų ir jų apylinkių tikrosios būklės planą galima matyti, kad tuo metu buvę pastatai tik arčiau Lukos ežero pakrantės ir dabartinių Birutės ir Vytauto gatvių. Tyrinėtos teritorijos dabartinis urbanistinis vaizdas susiformavo tik XX a. Ją P dalyje riboja daugiabučių namų kvartalas.

2011 m. gegužės mėnesį buvo tiesiami inžineriniai tinklai. Projektinis tranšėjų gylis – 80 cm, plotis – 40–80 cm, bendras ilgis – 535 m. **Vytauto** gatvėje tinklai tiesti prastūmimo būdu (atkarpa 11), o Maironio ir Sodų gatvėse kastos atviros tranšėjos (atkarpos 1–10). Maironio gatvės namo 8 PR prieigose, šalia gatvės kastoje elektros kabelio tranšėjoje tirtas XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis su buitinės keramikos radiniais (atkarpa 8). Šios gatvės namo 40 Š prieigose tirtas XVII–XVIII a. sluoksnis su metalo apdirbimo liekanomis bei to meto buitinių keraminių indų fragmentais (atkarpa 3).

Žvalgytoje Maironio ir Sodų gatvių teritorijoje daugelyje vietų kultūrinis sluoksnis sunaikintas XX a. statybos ir gatvių tiesimo metu. Aukštesnėse vietose įžemis pasiekiamas jau 50 cm gylyje.

0 5 cm

1 pav. XVII a. karnizinio kampinio koklio fragmentas. V. Overlingo nuotr.

Fig. 1. The 17th-century cornice stove tile (Gesimskachel) fragment.

Kartais XX a. supiltiniuose sluoksniuose randami ir ankstesnės statybinės keramikos fragmentai – plytų nuolaužos Maironio gatvės pastato (elektros transformatorinės) 7B teritorijoje, atkarpoje 1 rastas XVII a. karnizinio koklio fragmentas (1 pav.).

1 pav. XVI a. II pusės puodyniniai kokliai. B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 1. The 'pot-shaped' stove tiles (Topfkacheln) from the second half of the 16th-century.

The Surveys in the Area of Kęstučio, Maironio, Sodų, and Vytauto Streets

A cultural layer with 17th-century stove tile and household pottery fragments was excavated above 17th-century stone paving at Kęstučio St. 1 in Trakai. A 16th–17th-century cultural layer with household pottery finds was excavated in the power cable trench dug beside the street in the SE access to Maironio St. 8 (segment 8). A 17th–18th-century layer with the remains of metalworking and fragments of coeval household pottery vessels was excavated in the N access to Maironio St. 40 (segment 3). Earlier finds such as a 17th-century cornice stove tile (*Gesimskachel*) fragment (Fig. 1) are even found in 20th-century layers.

Birutė Lisauskaitė

Žvalgomieji tyrimai Birutės ir Karaimų gatvėse bei skvere prie Bernardinų ežero

2011 m. buvo atlikti žvalgomieji tyrimai Trakų senamiesčio (UK 17114, U18) ir senojo miesto vietos (UK 27125), Trakų istorinio nacionalinio parko urbanistinio draustinio teritorijoje esančiuose sklypuose, Birutės g. 3, Karaimų g. 8, Karaimų g. 52 bei skvere prie Bernardinų ežero.

Birutės g. 3 trasų vietose buvo iškasti du 1,5x1,5 m dydžio šurfai, kurių bendras plotas buvo 5 m², ir vykdyti apie 34 m ilgio, 70 cm pločio trasų žvalgymai jų kasimo darbų metu. Nustatyta, kad dabartinis gyvenamasis namas Birutės g. 3 statytas XX a. pradžioje sunykusio arba nugriauto gyvenamojo namo vietoje. To pastato akmeninių pamatų liekanos ir raudonų plytų duženos rastos II ir III įvadų trasose. XIX a. pradžioje, statant minėtą pastatą, teritorija buvo išlyginta. Tam pilta žemė iš gretimos dabartinės aikštės teritorijos, kurioje iki 1822 m. yra buvę Trakų katalikų parapinės kapinės. Tirtoje sklypo teritorijoje rastas supiltinis juodos žemės sluoksnis su pavieniais žmonių griaučių kaulais. Gyvenamojo namo Birutės g. 3 PR galas ir prie jo tarybiniu laikotarpiu pastatytas priestatas stovi vietoje, kurioje tyrimų metu rasti radiniai: puodyniniai kokliai (1 pav.) ir buitinės keramikos fragmentai, ornamentuoti horizontaliais grioveliais ar glazūruoti žaliai, bei statybinės keramikos – olandiškųjų čerpių – fragmentai leidžia spėti teritorijoje buvus XVI a. II pusės ar XVII a. pradžios gyvenamąjį namą. Paties namo liekanų dėl sudėtingų tyrimo sąlygų (įvadas buvo įrengiamas po gyvenamojo namo priestatu) nerasta.